

METODICKÉ NÁMĚTY A INSPIRACE K INSCENACI NÁRODNÍHO DIVADLA MORAVSKOSLEZSKÉHO

Quo vadis

Pro Národní divadlo moravskoslezské připravila MgA. Tereza Haraštová, externí lektorka a spolupracovnice Ateliéru pro děti a mládež při NDM

Libreto: Martin Kákoš

Hudba: Gabo Dušík

Autor písňových textů: Peter Uličný

Režie: Peter Gábor

Dramaturgie: Marek Pivovar

Scéna: David Bazika

Kostýmy: Katarína Holková

Choreografie: Jaroslav Moravčík

Premiéra 5. června 2014 v Divadle Jiřího Myrona



Představení *Quo Vadis* je muzikálovou adaptací slavného stejnojmenného románu spisovatele Henryka Sienkiewicze, který líčí příběh zasazený do doby vlády římského císaře Nerona (37 – 68 n.l.). Tento císař byl znám svou výstředností a traduje se o něm, že dal pro své pobavení zapálit Řím. V jeho době se v Římě začíná rozšiřovat křesťanství, jako nové a neznámé náboženství, které oproti římskému „mnohobožství“ vzývá jen jediného Boha. Aby nebyl Nero ze zapálení města obviněn, svede vinu právě na stoupence křesťanství, které pak krutě pronásleduje. Do tohoto kontextu je zasazen dramatický příběh lásky římského vojáka Vinicia a křesťanské dívky Lýgie, kteří k sobě najdou cestu navzdory různému vyznání i samotnému císaři. Muzikál *Quo Vadis* líčí milostný příběh dvou mladých lidí na pozadí reálných historických událostí a postav.

Tyto metodické materiály nabízíme jako inspiraci pedagogům, kteří chtějí skrze přípravu na recepci divadelního tvaru a skrze jeho následnou reflexi ve studentech rozvíjet nejen vztah k divadelnímu umění, ale také jejich kreativitu, schopnost pojmenovávat a vytvářet si na skutečnost vlastní svébytný názor. Svým zaměřením tak tento materiál odpovídá průřezovému tématu Osobnostně-sociální výchovy Rámcově-vzdělávacího programu základního vzdělávání. Dalším tématem tohoto metodického materiálu jsou možné přesahy a využití dané inscenace v běžné výuce na základní a střední škole. Posloupnost aktivit a jejich propojení směřuje k určitému celku – jakési dílně o divadle, je však zároveň možno jednotlivé aktivity vytrhnout z jejich kontextu a realizovat je samostatně. Záleží totiž na každém pedagogovi, jeho možnostech, podmínkách, cílech, zaměření a v neposlední řadě také na potenciálu, věku a počtu žáků či studentů, jak s danými aktivitami naloží a jakým způsobem je bude obměňovat a zařadí je do výuky. Co se týče formy aktivit, jde většinou o partnerskou diskusi pedagoga se studenty.

AKTIVITY PŘEDCHÁZEJÍCÍ NÁVŠTĚVĚ DIVADLA

Cílem těchto aktivit je připravit a naladit dětského diváka na recepci divadelního tvaru v rovině tématu dané inscenace a v rovině prostředků, které jsou v inscenaci k vyjádření tématu použity. V případě inscenace *Quo Vadis* pak konkrétně směřujeme k:

- Rozkrytí historického kontextu doby, ve které se děj inscenace odehrává
- Seznámení se s divadelní formou muzikálu

1. Řím a císař

• Asociační kolečko

Stoupněte si společně do kruhu a vyzvěte studenty, aby jeden po druhém v rychlém sletu říkali asociace - slova, která je jako první napadnou, když se řekne ŘÍM. Takto minimálně jednou projedte celé kolo studentů, kteří budou vždy reagovat na slovo, které řekne spolužák před ním.

• Císař

Napište na tabuli slovo CÍSAŘ a požádejte studenty, aby každý z nich na tabuli připsal to, co v něm toto slovo evokuje. Můžou to být jak jednotlivá slova, tak krátká slovní spojení. Poté si společně jednotlivá hesla nahlas projedte, případně si je dovysvětlete.

• Ave Ceasar ! = Buď zdráv, císaři!

Rozdělte studenty do tří skupin. V každé skupině pak studenti společně vytvoří postavu císaře, kterého bude představovat jeden z nich. Je potřeba věnovat pozornost jeho postoji, gestům, nechte je vytvořit jeho povahu. Pro ulehčení využijte hesel z předchozího cvičení. Požádejte studenty, ať zahrají krátkou scénku, kde postava císaře se všemi jeho rysy vynikne, a do které se zapojí všichni členové skupiny. Její součástí nechtě je věta: „Ave Ceasar!“, jejíž význam si společně osvětlíte. Každá skupinka poté svou scénku předvede ostatním. Tímto vám vzniknou tři výjevy ze života císaře, tři různé charaktery císaře, které následně můžete porovnávat a diskutovat o nich.

• Historická postava Císaře Nerona

Muzikál *Quo Vadis* je úzce navázán na historickou postavu císaře Nerona. Proto je důležité pro jeho pochopení znát tuto osobnost a kontext doby, ve které žil. Zadejte studentům, ať opět pracují ve stejných skupinách a zjistí co nejvíce informací o životě a době tohoto římského vladaře. K dispozici jim dejte buď počítače s připojením na internet, anebo příslušnou literaturu.

• Vnitřní monolog Nerona

Ukažte studentům portrét Nerona (v Příloze těchto metodických listů). Vyzvěte je, aby o Neronovi uvažovali také jako o obyčejném člověku. Ať si jej představí v nějaké běžné životní situaci (rozhovor s přítelem, u snídani, večer před spaním,...) a sepiší krátký úryvek z jeho vnitřního monologu, jeho řeči „sám k sobě“ v těchto situacích. Opět mohou pracovat buď ve skupinách, anebo ve dvojicích. Poté si tyto vnitřní rozhovory přečtete. Pozastavte se tak nad osobností Nerona-císaře a Nerona-obyčejného smrtelníka a nahlédněte na získaná fakta o něm i z této perspektivy.

2. Muzikál jako divadelní žánr

• Znáte muzikál/y?

Muzikálové produkce představují v současnosti jednu z divácky nejpobulárnějších odvětví divadla. Zeptejte se studentů, jestli tento žánr znají, jestli už nějaký muzikál viděli, jestli je jim tato forma divadla blízká. Dále se zajímejte, jaké jsou podle nich jeho charakteristické prvky ve srovnání s klasickými činoherními představeními (živá hudba – orchestr, herecké výkony, scéna, dějová linka, kostýmy, počet herců na jevišti, efekty,...).

- **Základní aspekty muzikálu**

Popište studentům základní rysy muzikálu proto, aby mohli v průběhu následného představení všechna specifika tohoto divadelního druhu plně vnímat.

Definice muzikálového představení:

Muzikál je druh hudebního divadla, který spočívá ve specifické syntéze výrazových prostředků činohry, operety, opery, revue i baletu. Jsou zde novým způsobem integrovány mluvené a zpívané herecké akce, taneční výstupy a instrumentální hudba. Hudba, která je obsažena v muzikálu, navazuje vždy na projevy moderní populární hudby a jazzu. Dá se říci, že stejně důležitou úlohu, jakou má autor literární předlohy, režisér a hudební skladatel, má v muzikálu také choreograf. Slovo muzikál je zkratka původně anglického dvouslovného výrazu musical comedy, což v českém překladu znamená hudební komedie. Neznamená to však, že téma je vždy veselé a komické. Řada muzikálů si vybírá příběh smutný, melancholický až tragický. Ze začátku však převažovaly náměty komické, protože muzikál měl být odlehčeným druhem umění například oproti opeře, jež typicky představovala žánr vážný.

AKTIVITY NAVAZUJÍCÍ NA ZHLÉDNUTÍ DIVADELNÍHO PŘEDSTAVENÍ

Cílem těchto aktivit je reflektovat dané představení a využít jeho potenciálu k hlubšímu uvažování nad tématem příběhu a k rozvoji kreativity studentů. Skrze tvůrčí aktivity směřujeme k tomu, aby bylo téma inscenace pro studenty aktuální a blízké.

Konkrétní cíle jsou následující:

- rekapitulace děje a tématu z různých úhlů pohledu
- rozkrytí sousloví *Chléb a hry* a jeho aktualizace do současnosti
- definování pojmu scénografie a osvětlení významu scénografie v divadelní praxi

1. Rekapitulace děje

- **Děj ve větách**

Projděte si se studenty děj zhlédnuté inscenace a to tak, že každý řekne právě jednu větu. Věty a jejich obsah musí být volen tak, aby poslední student svou větou uzavřel celý děj příběhu.

- **Postavy a jejich vývoj**

Zaměřte se na tři postavy z inscenace – Císaře Nerona, římského vojáka Vinicia a básníka Petronia. Zadejte studentům, aby u každé z nich ve skupinkách vytvořili tři sochy podle toho, jak na ně postava působila na začátku, v půlce a na konci představení. Jde o to zachytit vývoj postavy v průběhu dramatického děje. Sochy si následně předvedte a vyzvěte studenty, aby popsali, jak se podle nich postavy těchto protagonistů proměnily a proč.

- **Quo vadis domine**

Vysvětlete si význam slovního spojení *Quo Vadis domine* a formou společné diskuze se studenty uvažujte nad tím, proč je tato inscenace i její knižní předloha takto pojmenovaná, jestli toto pojmenování koresponduje s hlavními tématy představení, jaká tato témata vlastně jsou? Zeptejte se studentů, o čem představení bylo - co pro ně bylo hlavním tématem celé inscenace. (Každý může mít toto téma jiné).

- **Studenti definují muzikál**

Na konkrétních příkladech z inscenace *Quo Vadis* znovu definujte muzikál jako divadelní druh. Vraťte se k aktivitě, kterou jste se studenty zařadili před zhlédnutím inscenace a jednotlivé body v definici demonstруйте na situacích představení.

2. Chléb a hry

- **Dnešní chléb a hry**

Vysvětlíte studentům význam tohoto slovního spojení v souvislosti se Starým Římem:

Chléb a hry je latinské úsloví (panem et circenses), které charakterizovalo přístup císařů v pozdním úpadkovém období Římské říše, kdy prostřednictvím chleba a her získávali přízeň prostého lidu, svou moc pak využívali k osobnímu prospěchu.

Prozkoumejte toto slovní spojení vzhledem ke kontextu současných politických kampaní. Zeptejte se studentů, jaké metody používají dnešní politikové k získání voličských hlasů (např. rozdávání koblih, květin, sliby navýšení důchodů apod.). Dalo by se říct, že dnešní politikové stále používají metodu *chleba a her* jako císař Neron? Upozorněte studenty, že právě oni jsou budoucími voliči, kteří nemusí nutně rozhodovat o svém hlasu jen na základě prvoplánových, nesplnitelných slibů či předvolebních kampaní.

- **Zábavní průmysl ve starověkém Římě a dnes**

Pozastavte se se studenty nad poslední částí inscenace – nad scénou z cirku/arény, kterou autoři pojali jako velkolepou show ve stylu dnešních zábavných pořadů a cirkusů. Proč si myslíte, že tak učinili? Hledejte společně paralelu mezi starořímskými hrami a dnešním zábavním průmyslem – komu je tato zábava směřována? Jakou uměleckou či duchovní kvalitu má? Je možné podle toho, jak se lidi baví, určit stav a morálku společnosti?

3. Scénografie = výtvarná složka inscenace

- **Co to je scénografie?**

Věnujte se se studenty výtvarné stránce inscenace *Quo Vadis*. Vysvětlíte jim pojem scénografie, se kterým budou následně pracovat:

Scénografie je označení pro výtvarnou složku divadla. Je to vše, co divák vidí na jevišti, tedy scéna, kostýmy, loutky, dekorace, ale taky světelná složka inscenace - způsob nasvětlení scény (light design). Člověk, který navrhuje výtvarnou podobu inscenace se nazývá scénograf. V současnosti je běžnější, když se na jednom představení podílí jak výtvarník scény, tak výtvarník kostýmů a světelný designér. Scénografové se tedy mohou dále zaměřovat na jednotlivé složky výtvarné stránky inscenace.

- **Scénografické zpracování Quo vadis**

Vzpomeňte si se studenty na hlavní scénografické prvky jeviště týkající se prostoru – jsou to schody, které se v inscenaci v různých podobách používají (Fotografie v příloze metodických listů pro připomenutí). Popište, v jakých podobách se tyto schody na scéně objevují a jak se proměňují (císařský palác, katakomby, ve kterých se skrývají křesťané, Petroniův dům, aréna pro hry, vězení).

Všimněte si se studenty toho, jak nápaditě jsou tyto schody využity a kolik různých míst na jevišti ztvárňují.

- **Staň se scénografem!**

Rozdělte třídu na dvě nebo tři skupiny a každé přiďte šest židlí a dvě lavice. Vyzvěte studenty, aby se z tohoto nábytku pokusili jeho různým kombinováním a přemisťováním vytvořit několik různých prostorů, které by mohly sloužit jako scéna pro divadelní představení. Je možné vyjít právě z příkladu inscenace *Quo Vadis*. Ty si poté vzájemně předvedte. Díky této aktivitě si studenti mohou jednoduchým způsobem vyzkoušet, jak scénograf při tvorbě divadelní scény přemýšlí tak, aby jeviště nebylo zahlceno různými dekoracemi či kulisami, a bylo variabilní.



MINISTERSTVO
KULTURY

OSTRAVA!!!

PŘÍLOHY:



portrét císaře Nerona



